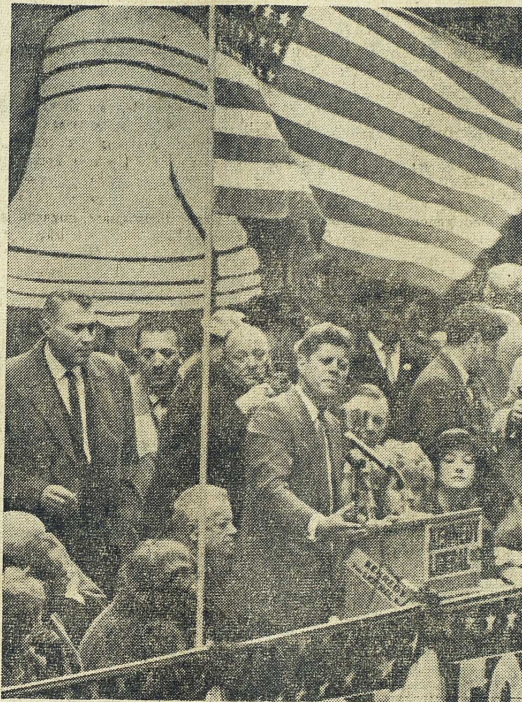


KENNEDYS VAL

AMERIKANSKA presidentval blir alltid snabbt skildrade både i populära framställningar av valstridens sensationer och i vetenskapliga undersökningar som statistiskt belyser kandidaternas ställning inom skilda socialgrupper, religionssamfund, raser och nationaliteter. Men den bild som journalisten Theodor H White ger av *The making of the President 1960* (numera i Pocket books för 95 cent) är i sin kombination av lysande reportage och objektiv analys något enastående. Såvitt jag vet har Whites bok inte uppmärksammats i Sverige; därför dessa rader, som främst vill inpränta att boken hör till de oundgängliga om modern amerikansk politik.

White följde under valkampanjerna som korrespondent omväxlande Nixon och Kennedy, huvudsakligen Kennedy. Han var med på flera av de förberedande kampanjer, de primärval som resulterade i att Kennedy blev demokratisk kandidat, närvar vid de båda partikonventen, deltog i propagandaresorna före slutvalet, lyssnade till de ryktbara televisionsdebatterna. Med iver och åskådighet beskriver han lyckade och misslyckade valmöten, kandidaternas i övermod och modlöshet, intrigerna och kompromisserna inom de båda stora partierna, stämningen bland väljarna, agitationsskrikarna från handskakningar till väldiga demonstrationer. Och därjämte ger han i den omfattning det på detta stadium är möjligt en inträngande statistisk redogörelse för hur olika folkgrupper röstade.

Varför segrade segraren? Den frågan har diskuterats efter detta val, liksom efter alla andra. Jag har hört en framstående engelsk forskare som var i USA under valstriden påstå att Kennedy snarast profiterade av att han var kapitalist och katolik; vanligare är



Senatör John F Kennedy valtalar hösten 1960.

förklaringen att Kennedy under televisionsdebatterna var Nixon överlägsen både i intellektuell skärpa och i primitiv tjukskraft. Sådana spekulationer ger inte mycket. Ett å två år före valet var det en vanlig uppfattning att demokraterna, då Eisenhowers fadersbild inte längre var ett republikanskt lockbete, måste vinna med betydande marginal. Nu vann de med så liten marginal att utgången kan sägas bero på en slump; någon procent av väljarna, placerade i nyckelstater, skul-

le ha kastat om resultatet. Demokraterna klarade i själva verket det samtidiga kongressvalet bättre än presidentvalet, vilket tyder på att Kennedys person inte var en stor tillgång. Därmed bestrids naturligtvis inte att Kennedy, som White ofta antyder, var den överlägsne av de båda kandidaterna, ojämförligt mera begåvad, vitalare, aktivare, mindre bunden i stereotyper och floskler. Men om något kräver en speciell förklaring, är det snarast varför Nixon lyckades så bra; en uppen-

bar förklaringsgrund är att Kennedys katolicism och tydligare liberalism i rasfrågan skadade honom i Södern.

Vid läsning av denna bok (som slutar med en litet naiv patriotisk deklaration) och efter att något ha följt kampanjen vid kongressvalet 1962 är jag benägen att jämföra amerikansk och svensk valpropaganda. Till de få påtagliga skillnader jag finner hör den starkare eller åtminstone mera öppna moralismen i amerikansk debatt. Den yttrar sig främst i nedsättande av motståndarna, naturligtvis. Ett gott exempel är ett tal av Eisenhower 1962. Det kan sammanfattas i några få satser: amerikanerna är präktiga, hederliga, ideella människor; det republikanska partiet är präktigt, hederligt, ideellt; nog får man då hoppas på att amerikanerna röstar med detta parti och inte med det parti som företräder de motsatta egenskaperna. I Sverige säger man inte så, även om man

påstår att motståndarnas politik lett och leder till försämringar och att motståndarna rimligen måste förstå detta — beskyllningen för dåliga motiv är mera inkapslad, mera indirekt. Den amerikanska publiken torde emellertid ta saken lika lugnt som den svenska; att man vartannat är skall kriminalisera motpartiet är gammalt och vant. Å andra sidan synes mig en amerikansk valstrid mera levande, mera fängslande än en svensk. Delvis kan detta bero på tvåpartisystemet och majoritetsvalen, som gör kampen till hundra tusen (unionella, statliga, kommunala) dueller. Av vikt är kanske också att marginalväljarna är flera, att den sociala uppdelningen är mindre bestämmande, att andra faktorer (religion, ras, nationalitet) mera spelar in.

Dessa reflexioner är sekundära till vad jag egentligen har att säga: Whites arbete är märkligt fascinerande och lärorikt. Kan vi inte få något liknande i Sverige 1964?

HERBERT TINGSTEN